

เข้ายาก ออกง่าย

ประพจน์ นันทรามาศ กองการเจ้าหน้าที่

การทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ เป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการเลือกสรรบุคคลเข้ารับราชการ นับตั้งแต่การรับสมัคร การสอบแข่งขัน หรือคัดเลือก การประกาศผล และการบรรจุแต่งตั้ง การทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ เป็นมาตรการที่สำคัญมากที่จะพิจารณาว่าผู้ที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งมีความรู้ความสามารถ ความประพฤติและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่เหมาะสมที่จะให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการในตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้งต่อไปหรือไม่ ภายในเวลาที่กำหนด เช่น ๖ เดือน หรือ ๑ ปี

ในระบบมหาวิทยาลัยก็เช่นเดียวกัน ข้าราชการที่ผ่านการเลือกสรรเข้ารับราชการแล้ว จะต้องทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการตามที่ ก.ม.กำหนด ซึ่งก่อนนี้ได้กำหนดให้ข้าราชการที่ผ่านการคัดเลือกต้องทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการเป็นเวลา ๑ ปี นับแต่วันเริ่มปฏิบัติราชการ ส่วนข้าราชการที่ผ่านการสอบแข่งขันต้องทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการเป็นเวลา ๖ เดือน นับแต่วันเริ่มปฏิบัติราชการ ต่อมาตั้งแต่วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๒๖ เป็นต้นมา ก.ม. ได้มีมติให้ข้าราชการที่ผ่านการคัดเลือก และสอบแข่งขัน

ทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการเป็นเวลา ๖ เดือนเหมือนกันหมด หลังจากนั้น ก.ม. จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงกำหนดระยะเวลาการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการใหม่อีกครั้งหนึ่งตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๓๑ เป็นต้นมา โดยกำหนดให้ข้าราชการสาย ข-ก ทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการเป็นเวลา ๖ เดือน ส่วนข้าราชการสาย ก. ให้ทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๖ เดือน แต่ไม่เกิน ๑ ปี โดยให้มีเวลาทำการสอนไม่น้อยกว่า ๑ ภาคการศึกษาด้วย นอกจากนั้นยังได้กำหนดให้มีการประเมินเป็นระยะ ๆ ไม่น้อยกว่า ๒ ครั้ง ของระยะเวลาการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการและต้องแจ้งผลการประเมินแต่ละครั้งให้ผู้ถูกประเมินทราบด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการมีความเข้มงวดมากขึ้น เนื่องจากเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะสกัดกั้นผู้ไม่เหมาะสมในตำแหน่งที่ได้รับบรรจุให้หลุดจากราชการเสียก่อนที่จะเป็นภาระหนักแก่ทางราชการต่อไป แต่การออกจากราชการกรณีนี้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยรับราชการมาก่อนและมีสิทธิ์ไปสมัครเข้ารับราชการใหม่ได้ ต่างกับผู้ถูกออกจากราชการกรณีผิดวินัยซึ่งต้องบันทึกไว้ในประวัติการรับราชการ

สำหรับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จากสถิติการบรรจุบุคคลเข้ารับราชการในปี พ.ศ. ๒๕๒๘-กันยายน ๒๕๓๑ ปรากฏว่ามีจำนวนรวมทั้งสิ้น ๘๖๒ คน และต้องออกจากราชการเนื่องจากไม่ผ่านการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ จำนวน ๑๕ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑.๕๕

ของจำนวนผู้บรรจุ ในจำนวน ๑๕ ราย ดังกล่าวปรากฏว่าตำแหน่งพยาบาล ๓ ไม่ผ่านการทดลองปฏิบัติราชการมากที่สุด คือจำนวน ๕ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๐ ของจำนวนผู้ไม่ผ่านการทดลองทั้งหมด เมื่อจำแนกเป็นแต่ละปีปรากฏว่าในปี ๒๕๒๘ มีพยาบาลได้รับการบรรจุจำนวน ๘๒ ราย และไม่ผ่านการทดลอง จำนวน ๔ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๔.๘๗ ในปี ๒๕๓๑ พยาบาล ๓ ได้รับการบรรจุ จำนวน ๘๗ ราย และไม่ผ่านการทดลอง จำนวน ๕ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๕.๗๕ (ดังรายละเอียด)

ในจำนวนผู้ไม่ผ่านการทดลองปฏิบัติราชการ จำนวน ๑๕ ราย ปรากฏว่ามีองค์ประกอบที่ไม่เหมาะสมในการให้รับราชการมากที่สุดได้แก่ เรื่องความรู้ความสามารถ รองลงมาได้แก่เรื่องความรู้รับผิดชอบต่อหน้าที่ และความรู้ประพฤติตามลำดับ

สิ่งที่น่าเป็นห่วงในกระบวนการประเมินผลการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการในมหาวิทยาลัยก็คือ ตัวคณะกรรมการประเมินซึ่งประกอบด้วยผู้บังคับบัญชาระดับรองอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการศูนย์ สำนัก และวิทยาลัย เป็นประธาน หัวหน้าภาควิชา เลขานุการคณะ ผู้อำนวยการกอง เป็นกรรมการและข้าราชการอื่น ๆ ให้น่วยงานอีก ๒-๓ คน เป็นกรรมการกรรมการที่มีบทบาทในการประเมินมากที่สุดคงได้แก่ผู้บังคับบัญชาระดับต้น ซึ่งได้แก่ หัวหน้าภาควิชา เลขานุการคณะ ผู้อำนวยการกอง เพราะเป็นผู้ใกล้ชิดผู้บรรจุใหม่มากที่สุดสามารถสอดส่องดูแลและติดตาม

การปฏิบัติงานได้โดยตลอด แต่เนื่องจากการบริหารมหาวิทยาลัยมีการดำรงตำแหน่งบริหารเป็นวาระ โดยเฉพาะตำแหน่งที่ข้าราชการสาย ก.มาดำรงตำแหน่งเช่น อธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี หัวหน้าภาควิชา ดังนั้นจึงมีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้บริหารไปตามวาระและยังเป็นมหาวิทยาลัยที่ตั้งใหม่ อัตร

การลาออกและแต่งตั้งใหม่ของผู้บริหาร ย่อมมีบ่อยครั้งมากกว่ามหาวิทยาลัยที่ตั้งมานานแล้ว เหตุนี้เองทำให้การประเมินผลการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการของผู้บรรจุใหม่ จึงไม่ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร วิธีการแก้ไขในเรื่องนี้จึงควรจัดให้มีข้าราชการเก่าเป็นพี่เลี้ยงข้าราชการที่บรรจุใหม่

เพื่อคอยช่วยเหลือ แนะนำ เกี่ยวกับ การปฏิบัติตัว ตลอดจนการทำงาน ให้ถูกต้องเหมาะสม เพราะข้าราชการใหม่ย่อมไม่ทราบระเบียบแบบแผนของทางราชการ แต่สิ่งที่ควรระวังก็คือข้าราชการที่เป็นพี่เลี้ยงจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีด้วย มิฉะนั้นก็จะกลายเป็นถูกปู แม่ปูไปได้

กระบวนการประเมินผลการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ แม้ทางราชการจะวางระเบียบกฎเกณฑ์ ไว้ดีสักเพียงใดก็ตาม หากผู้นำไปปฏิบัติไม่เห็นความสำคัญ และปฏิบัติเพียงให้ครบถ้วน ถูกต้องตามรูปแบบเท่านั้น ก็ย่อมไม่มีประสิทธิภาพและจะกลายเป็นภาระหนักแก่ทางราชการในภายหลังได้ ดังนั้น จึงควรที่จะเอาใจใส่ในเรื่องนี้ ให้สมกับคำที่ว่า ระบบข้าราชการ "เข้ายากออกง่าย" (แต่ยุติธรรม) □

สถิติผู้ไม่ผ่านการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ
(ปี พ.ศ. ๒๕๒๘-๒๕๓๑)

ปี พ.ศ.	จำนวนผู้บรรจุทั้งหมด	ผู้ไม่ผ่านการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ			ไม่เหมาะสมในองค์ประกอบ			จำนวน	รวม
		ชื่อตำแหน่ง	ระดับ	วุฒิ	ความรู้ความสามารถ	ความประพฤติ	ความรับผิดชอบหน้าที่		
๒๕๒๘	๒๔๖	ผู้ช่วยพยาบาล ๑	๑	ป.ผู้ช่วยพยาบาล ๑ ปี	✓	✓	✓	๒	๓
		อาจารย์	๓	ปริญญาตรี	-	-	✓	๑	
๒๕๓๐	๒๑๔	ครู	๒	ปวส.	✓	✓	✓	๑	๖
		เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์ ๓	๓	ปริญญาตรี	✓	✓	✓	๑	
		พยาบาล ๓	๓	ปริญญาตรี	-	-	✓	๑	
		พยาบาล ๓	๓	ปริญญาตรี	✓	✓	-	๑	
๒๕๓๑	๑๕๕	พนักงานห้องสมุด ๒	๒	ปกศ.สูง	✓	-	-	๑	๖
		พยาบาล ๓	๓	ปริญญาตรี	✓	-	-	๔	
		พยาบาล ๓	๓	ปริญญาตรี	✓	-	✓	๑	
รวม								๑๕	

หมายเหตุ - ปี พ.ศ. ๒๕๒๘ มีผู้บรรจุทั้งหมด จำนวน ๓๕๗ คน แต่ไม่มีผู้ออกจากราชการ กรณีไม่ผ่านประเมินผลการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ

- ปี พ.ศ. ๒๕๓๑ นับถึง ๓๐ กันยายน ๒๕๓๑